

IX kadencja

KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

**Komisja
Polityki
Społecznej
i Rodziny**

■ **PODKOMISJI STAŁEJ DO SPRAW OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH
(NR 7)
z dnia 16 maja 2023 r.**

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Polityki Społecznej i Rodziny

– podkomisji stałej do spraw osób niepełnosprawnych (nr 7)

16 maja 2023 r.

Podkomisja stała do spraw osób niepełnosprawnych, obradująca pod przewodnictwem posła **Leszka Dobrzyńskiego (PiS)**, przewodniczącego podkomisji, zapoznała się z:

– informacją o uprawnieniach przysługujących wyborcom z niepełnosprawnością.

W posiedzeniu udział wzięli: **prof. dr hab. med. Łukasz Wicherek** naczelnny lekarz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wraz ze współpracownikami, **Filip Pruszkowski** dyrektor Biura do Spraw Komunikacji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, **Cezary Węgliński** radca w Zespole Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, **Grzegorz Gąsior** ekspert w Zespole Prawnym i Organizacji Wyborów Krajowego Biura Wyborczego.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Dariusz Lipski**, **Brygida Śliwka** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Szanowni państwo, z pewnymi kłopotami i opóźnieniem postaramy się rozpocząć, chociaż nie wszystko od strony technicznej zostało już rozwiązane.

Serdecznie witam na 7. posiedzeniu podkomisji stałej do spraw osób niepełnosprawnych.

Temat naszego spotkania to zapoznanie się z informacją o uprawnieniach przysługujących wyborcom niepełnosprawnym. Referować będzie przedstawiciel Krajowego Biura Wyborczego.

Serdecznie witam pana Grzegorza Gąsiora, eksperta w Krajowym Biurze Wyborczym. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych miał być reprezentowany przez pana Filipa Pruszkowskiego, dyrektora Biura do Spraw Komunikacji. Nie wiem, czy jest połączony zdalnie. Widzę, że tak.

Dyrektor Biura do Spraw Komunikacji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Filip Pruszkowski:

Witam serdecznie. Dzień dobry.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Witam. Są przedstawiciele Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, pan profesor doktor habilitowany medycyny Łukasz Wicherek, naczelnny lekarz kasy oraz pani Teresa O'Neill wicedyrektor Biura Komunikacji i Współpracy Międzynarodowej. Pan Cezary Węgliński reprezentuje Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego. Serdecznie witam.

Radca w Zespole Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich Cezary Węgliński:

Dzień dobry.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Z ministerstwa chyba nikt nie jest połączony.

Szanowni państwo, na początku, ponieważ obradujemy zdalnie, sprawdzimy kworum. Wszystkie parlamentarzystki, które są obecnie połączone, proszę o oddanie głosu. Mam informację z sekretariatu, że jest kworum. A zatem rozpoczynamy nasze posiedzenie.

Szanowni państwo, poproszę o głos pana Grzegorza Gąsiora, eksperta w Krajowym Biurze Wyborczym. Poproszę o zreferowanie informacji będącej przedmiotem dzisiejszych obrad. Wybory za kilka miesięcy. Poproszę o podsumowanie, co mówiąc krótko, każdy niepełnosprawny powinien wiedzieć na temat swoich uprawnień w trakcie zbliżających się wyborów. Proszę.

Ekspert w Zespole Prawnym i Organizacji Wyborów Krajowego Biura Wyborczego Grzegorz Gąsior:

Dziękuję bardzo. Szanowny panie przewodniczący, szanowne panie posłanki, nazywam się Grzegorz Gąsior. Jestem ekspertem w Krajowym Biurze Wyborczym. Postaram się państwu zwięźle przedstawić uprawnienia przysługujące wyborcom z niepełnosprawnością wynikające z Kodeksu wyborczego.

Jednocześnie chciałbym na wstępie podkreślić, że po to, żeby być precyzyjnym, przedstawiając informacje w odniesieniu do osób z niepełnosprawnością, będę posługiwał się definicją, terminologią wynikającą wprost z Kodeksu wyborczego. W związku z tym uprzejmie proszę o nieodbieranie tego jako wyrazu braku szacunku, zrozumienia czy empatii w odniesieniu do wyborców z niepełnosprawnością ani z mojej strony, ani oczywiście ze strony Krajowego Biura Wyborczego czy też Państwowej Komisji Wyborczej. Wynika to po prostu z literalnego brzmienia poszczególnych przepisów obowiązującej ustawy.

Jednocześnie każdorazowo, jeżeli będę mówił o wójcie, o zadaniach wójta związanych z realizacją pewnych czynności, należy oczywiście przez to rozumieć także burmistrza i prezydenta miasta.

Szanowni państwo, z przepisów Kodeksu wyborczego wynika, że wyborca niepełnosprawny wpisany do stałego rejestru wyborców w danej gminie ma prawo do uzyskiwania informacji o wyborach. Są to informacje o terminie wyborów, o godzinach głosowania, o właściwym okręgu wyborczym, o właściwym obwodzie głosowania, o lokalach obwodowych komisji wyborczych przystosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, które są zlokalizowane najbliżej miejsca zamieszkania danego wyborcy, o warunkach dopisania do spisu wyborców, jeżeli wyborca chciałby głosować w innym obwodzie głosowania niż ten, do którego jest przypisany, czy też informacje o komitetach wyborczych biorących udział w wyborach, o listach kandydatów oraz o poszczególnych kandydatach zgłaszanych przez komitety wyborcze. Informacje te są udostępniane na wniosek wyborcy przez wójta czy to telefonicznie, czy to w formie materiałów drukowanych, czy to w wersji elektronicznej. Informacje te są też obowiązkowo publikowane w biuletynie informacji publicznej urzędu gminy i podawane do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie.

Wyborcy posiadający orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych mogą głosować korespondencyjnie. Tutaj też od razu zaznaczam, że jeżeli w dalszej części będę mówił o orzeczeniu o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, będzie to dotyczyło orzeczenia w rozumieniu powołanej przeze mnie przed chwilą ustawy. Korespondencyjnie głosować mogą także wyborcy, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończą sześćdziesiąt lat oraz wyborcy podlegający w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie lub izolacji. Co istotne, głosowanie korespondencyjne przeprowadzane jest wyłącznie na obszarze kraju.

Zamiar głosowania korespondencyjnego wyborca ma obowiązek zgłosić do komisarza wyborczego najpóźniejszy w trzynastym dniu przed dniem wyborów. Zgłoszenie takie może być dokonane ustnie, może zostać dokonane pisemnie, za pośrednictwem faksu czy w formie elektronicznej. W przypadku zgłoszenia zamiaru głosowania korespondencyjnego konieczne jest dołączenie do zgłoszenia kopii orzeczenia o stopniu niepełnospraw-

ności. Oczywiście jeżeli zgłoszenia dokonano ustnie, to takie orzeczenie należy doręczyć urzędowi gminy w dowolnej formie.

Wyborcy mają prawo zażądać doręczenia im wraz z pakietem wyborczym specjalnej nakładki sporządzonej w alfabecie Braille'a, która umożliwi oddanie głosu wyborcom niewidzącym. W takim przypadku, jeżeli wyborca zgłosi zamiar głosowania korespondencyjnego najpóźniej w szóstym dniu przed dniem wyborów, otrzyma pakiet wyborczy. Pakiet wyborczy zostanie mu doręczony przez przedstawiciela poczty do rąk własnych. W przypadku wyborców, którzy ze względu na stan zdrowia nie mogą potwierdzić odbioru przesyłki, odbiór zostanie dokonany przez osobę doręczającą z jej podpisem i podaniem przyczyny braku podpisu wyborcy. Wyborca ma prawo, ma możliwość, może poprosić o to, żeby koperta zwrotna została odebrana od niego również przez przedstawiciela poczty. W takim przypadku przedstawiciel poczty odbierze od wyborcy kopertę zwrotną najpóźniej w piątek przed wyborami, czyli w ostatni dzień roboczy przed głosowaniem. Oczywiście jeżeli wyborca ma taką możliwość i chciałby to zrobić, to pakiet, swoją kopertę zwrotną może doręczyć do obwodowej komisji wyborczej osobiście, natomiast nie może tego zrobić za pośrednictwem innej osoby. Zwracam na to uwagę, dlatego że taka możliwość istniała dla wszystkich wyborców, nie tylko dla wyborców niepełnosprawnych w ostatnich wyborach prezydenckich, ale były one przeprowadzane na podstawie przepisów ustawy szczególnej.

Poza tym wyborcy posiadający orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności mogą głosować przez pełnomocnika. Dotyczy to również wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończą sześćdziesiąt lat. Analogicznie jak w przypadku głosowania korespondencyjnego głosowanie przez pełnomocnika możliwe jest wyłącznie na obszarze kraju. Jest to specyficzna forma pełnomocnictwa. Pełnomocnictwo udzielane jest przed wójtem lub przed innym upoważnionym pracownikiem gminy. W celu sporządzenia aktu pełnomocnictwa wyborca składa wniosek do wójta gminy, w której jest ujęty w rejestrze wyborców. Wniosek może być złożony najpóźniej do dziewiątego dnia przed dniem wyborów.

Co do zasady akt pełnomocnictwa sporządzany jest w miejscu zamieszkania wyborcy. Przedstawiciel urzędu gminy udaje się zatem do wyborcy, oczywiście po wcześniejszym ustaleniu terminu. Jeżeli wyborca z jakichś przyczyn przebywa poza miejscem zamieszkania, może oczywiście wskazać inny adres na obszarze gminy, pod którym akt pełnomocnictwa zostanie sporządzony. Wolę udzielenia pomocnictwa przez wyborcę nieumiejącego lub nieumiejącego złożyć podpisu stwierdza urzędnik, o ile oczywiście wola wyborcy została potwierdzona w sposób niebudzący wątpliwości tak, żeby urzędnik wiedział, że rzeczywiście dana osoba udziela innej osobie pełnomocnictwa do głosowania w jej imieniu. Do dnia głosowania wyborca może cofnąć swoje pełnomocnictwo. Jeżeli ma taką możliwość, może zagłosować sam, o ile wcześniej nie zrobił tego jego pełnomocnik. W takim przypadku oczywiście pełnomocnictwo wygasa.

Tutaj też chciałbym zwrócić szczególną uwagę, że pełnomocnictwo ogólne do dokonywania czynności prawnych sporządzone na podstawie przepisów prawa cywilnego, w tym potwierdzone notarialnie, nie uprawnia do oddania głosu w wyborach w imieniu osoby, która udzielała pełnomocnictwa. W przypadku wyborów możliwe jest jedynie pełnomocnictwo udzielone w trybie Kodeksu wyborczego. Tutaj czasami zdarzają się wątpliwości. Wyborcy posiadający tego rodzaju pełnomocnictwa chcą z tego skorzystać, ale tacy wyborcy muszą mieć na uwadze, że muszą zgłosić, złożyć wniosek o sporządzenie aktu pełnomocnictwa na podstawie Kodeksu wyborczego.

Ostatnia nowelizacja Kodeksu wyborczego zapewniła, że wyborcy posiadający orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz w przypadku głosowania korespondencyjnego bądź głosowania przez pełnomocnictwo wyborcy, którzy najpóźniej w dniu głosowania skończą sześćdziesiąt lat, mają prawo do bezpłatnego transportu z miejsca swojego zamieszkania, spod adresu, pod którym wyborcy są ujęci w spisie wyborców, albo z miejsca pobytu do najbliższego lokalu wyborczego. Jeżeli wyborca ma zamiar skorzystać z zaświadczenia o prawie do głosowania, przebywa poza miejscem zamieszkania, ma zaświadczenie, w takim przypadku transport będzie realizowany z miejsca jego pobytu do najbliższego lokalu wyborczego. Transport do lokalu

i transport powrotny zapewnia wójt gminy, w której wyborca jest wpisany do spisu wyborców. Dotyczy to gminy, w której w dniu wyborów nie funkcjonuje gminny przewóz pasażerski, o którym mowa w ustawie z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym.

Poza tym wyborcom, których stan zdrowia nie pozwala na samodzielną podróż, może towarzyszyć opiekun. Zamiar skorzystania z bezpłatnego transportu do lokalu czy transportu powrotnego wyborca niepełnosprawny zgłasza właściwemu wójtowi najpóźniej w trzynastym dniu przed dniem wyborów. Oczywiście w przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej czy w przypadku wyborów wójta, w których przeprowadza się ponowne głosowanie, jeżeli wyborca zgłosi zamiar skorzystania z transportu przed pierwszym głosowaniem, zgłoszenie to będzie dotyczyło również ponownego głosowania. Jeżeli ktoś nie zrobił tego przed pierwszym głosowaniem, do piątego dnia przed dniem ponownego głosowania ma możliwość wystąpić z takim zgłoszeniem. Zgłoszenie chęci skorzystania z bezpłatnego transportu może być dokonane ustnie, pisemnie i w formie elektronicznej. Oczywiście wyborca ma obowiązek podać swoje dane oraz adres, z którego będzie realizowany transport.

Wójt ma obowiązek poinformować wyborcę, który zgłosił zamiar skorzystania z prawa do transportu, o godzinie transportu do lokalu w dniu głosowania. Musi to zrobić najpóźniej na trzy dni przed dniem głosowania. Co istotne, ustawodawca przewidział, że zadania związane z transportem są zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi gminie, a środki przeznaczone na ich realizację zapewnia wojewoda.

Proszę państwa, ustawa – Kodeks wyborczy przewiduje, że wójt ma obowiązek zapewnienia wszystkich lokali wyborczych na terenie gminy, ale także lokali przystosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, z tym, że przepisy przewidują, że w każdej gminie co najmniej połowa lokali obwodowych komisji wyborczych musi być dostosowana do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Warunki techniczne, jakim musi odpowiadać lokal wyborczy, określone są w rozporządzeniu ministra infrastruktury z 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Warunki te dotyczą między innymi barier architektonicznych, które uniemożliwiają samodzielne dotarcie do lokalu wyborczego, zapewnienia właściwej szerokości drzwi, właściwej wysokości progów, właściwego oznaczenia krawędzi schodów, właściwej nawierzchni posadzki oraz oczywiście zapewnienia miejsca, w którym wyborca niepełnosprawny będzie mógł oddać głos w sposób swobodny i zachowaniem zasady tajemności. Z bardziej istotnych kwestii dodam, że poza tym urna wyborcza w takim lokalu nie może mieć wysokości powyżej jednego metra.

Wyborcy niepełnosprawni mają także możliwość wyboru innego lokalu obwodowej komisji wyborczej. W tym, jeżeli np. lokal obwodowej komisji wyborczej właściwy dla danego wyborcy nie jest przystosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, wyborca może złożyć wniosek o dopisanie go w innym obwodzie głosowania, który jest dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych albo jest bliżej jego miejsca zamieszkania czy w którym po prostu wyborcy będzie wygodniej w tym miejscu zagłosować. W takim przypadku na zasadach ogólnych wyborca może złożyć wniosek do urzędu gminy najpóźniej na pięć dni przed dniem wyborów. Wówczas jednorazowo na dane wybory zostanie dopisany do innego lokalu wyborczego.

Informacja o lokalach obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych dostępna jest w biuletynie informacji publicznej każdej gminy. Jest podawana najpóźniej na trzydzieści dni przed dniem wyborów. Taką informację można znaleźć również na stronach Państwowej Komisji Wyborczej, gdzie są wszystkie obwody głosowania. Oczywiście w odpowiedni sposób oznaczone są obwody głosowania dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Tak jak powiedziałem wcześniej, w pakiecie wyborczym wyborca może zażądać nakładki sporządzonej w alfabecie Braille'a. Także w każdym lokalu obwodowej komisji wyborczej takie nakładki są dostępne. Wyborca odbierający kartę do głosowania może zażądać wydania nakładki. Wówczas obwodowa komisja wyborcza wyda wyborcy nakładkę. Nie ma potrzeby, nie ma obowiązku zgłaszania takiego zamiaru wcześniej.

Kilka lat wcześniej trzeba było zgłosić taki zamiar. Obecnie nakładki są dostępne w każdym lokalu wyborczym.

Jest jeszcze inny przepis funkcjonujący od kilkudziesięciu lat w prawie wyborczym. Chodzi o możliwość skorzystania przez wyborcę niepełnosprawnego z pomocy innej osoby w lokalu wyborczym. Taka pomoc oczywiście może mieć wyłącznie techniczny charakter, nie może polegać na sugerowaniu oddania głosu, natomiast może polegać na tym, że inna osoba pomoże wyborcy, pomoże odebrać kartę, może nawet wejść z wyborcą do miejsca zapewniającego tajność głosowania. Oczywiście są wyjątki. Takiej pomocy nie może udzielać członek komisji, mąż zaufania czy też obserwator społeczny albo obserwator międzynarodowy. Członkowie obwodowej komisji wyborczej są zobowiązani, na prośbę wyborcy, do przekazania ustnie treści urzędowych obwieszczeń w zakresie informacji o kandydatach, o komitetach, oczywiście również informacji dotyczącej sposobu głosowania i warunków ważności głosów.

Poza tym Kodeks wyborczy przewiduje, że Państwowa Komisja Wyborcza ma obowiązek zamieszczania na swojej stronie internetowej informacji o uprawnieniach przysługujących wyborcom niepełnosprawnym na podstawie Kodeksu wyborczego. Informacje, o których państwu dzisiaj mówię, są każdorazowo zamieszczane na stronie Państwowej Komisji Wyborczej z dodatkową informacją o wszystkich terminach dotyczących zgłoszenia poszczególnych form głosowania. Przepisy Kodeksu wyborczego przewidują także, że obwieszczenia wyborcze zamieszczone w lokalu wyborczym, jak i poza nim oraz wyniki głosowania w obwodach głosowania i okręgach wyborczych powinny być zamieszczane w miejscach łatwo dostępnych dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej.

Na koniec jeszcze raz chciałbym podkreślić, że Państwowa Komisja Wyborcza, pomimo że są to obowiązki wójtów, każdorazowo przed wyborami zwraca się za pośrednictwem komisarzy wyborczych do wszystkich wójtów, burmistrzów, żeby zwrócili szczególną uwagę na kwestię związaną z przestrzeganiem przepisów rozporządzenia dotyczących wyposażenia lokali wyborczych, spełnienia przez poszczególne lokale wszystkich wymaganych warunków. Nacisk w tym zakresie jest kładziony w wiążących wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dla obwodowych komisji wyborczych. Obwodowe komisje wyborcze najpóźniej w przeddzień głosowania muszą sprawdzić, czy rzeczywiście lokal spełnia określone warunki, czy wyborcy niepełnosprawni będą mogli swobodnie wziąć udziału w głosowaniu. Tutaj oczywiście też należy podkreślić, że dotychczas mieliśmy w Polsce ponad 27 tys. obwodów głosowania. Obecnie w związku nowelizacją Kodeksu wyborczego obwodów będzie zapewne więcej. Oczywiście zdarzają się przypadki, docierają do Państwowej Komisji Wyborczej sygnały, że czasami część lokali nie spełniało warunków. Rzecznik Praw Obywatelskich również każdorazowo przeprowadza swoje kontrole. W związku z tym Państwowa Komisja Wyborcza zawsze stara się w ramach swoich kompetencji reagować, czyli za pośrednictwem komisarza wyborczego przekazać do konkretnej gminy informacje w tym zakresie, tak żeby w kolejnych wyborach dane sytuacje nie powtarzały się.

Tutaj też musimy wziąć pod uwagę, co od razu podkreślałam, że oczywiście nie usprawiedliwia to organów gmin, że lokale obwodowych komisji wyborczych są to lokale, które na co dzień są wykorzystywane do innych celów i tylko doraźnie są wykorzystywane jako lokale wyborcze. Niemniej tak jak powiedziałem, nie usprawiedliwia to tego, żeby lokal nie spełniał warunków. Jeżeli lokal jest oznaczony jako lokal przystosowany dla wyborców niepełnosprawnych, musi bezwzględnie spełniać wszystkie warunki. Państwowa Komisja Wyborcza też zawsze apeluje o to, że jeżeli nawet minimum jest spełnione, a jest możliwość, żeby więcej lokali było dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych, to, żeby dostosować jak najwięcej lokali. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Bardzo dziękuję. Najpierw zapytam, czy ktoś z przedstawicieli instytucji obecnych na sali bądź w sieci chciałby do tego coś dodać. Nie ma. Dobrze. Wobec tego teraz pozwolę sobie trochę podsumować, zanim jeszcze zapytam o głos panie posłanki. Mówiąc krótko, niepełnosprawni, jeżeli mają wolę zagłosować, powinni zawczasu zgłosić się do określonych instytucji lokalnych. Jeżeli zgłoszą taką wolę, wtedy mają do dyspozycji albo gło-

sowanie zdalne, albo głosowanie osobiste. Wtedy ewentualnie w grę wchodzi transport. Transport, jak słyszałem, jest do zgłoszenia na trzynaście dni przed wyborami. Wtedy do trzech dni przed wyborami otrzymują potwierdzenie, o której, jak rozumiem, ktoś się pojawi. Wówczas transport będzie zabezpieczony. Środki na transport są to środki rządowe dystrybuowane następnie przez wojewodę. Tak? Dobrze.

Ekspert w zespole Krajowego Biura Wyborczego Grzegorz Gąsior:

Jeszcze przepraszam, panie przewodniczący, uściśnię, że wyborca ma możliwość zagłosowania korespondencyjnie. Wtedy także musi zgłosić taki zamiar na trzynaście dni przed dniem wyborów. Ma także możliwość zagłosowania przez pełnomocnika. Wtedy taki zamiar ma obowiązek zgłosić na dziewięć dni przed dniem wyborów. Oczywiście może również przepisać się do innego lokalu obwodowej komisji wyborczej. Wtedy taki wniosek składa na pięć dni przed dniem wyborów. Ewentualnie, jeżeli jest w stanie i może dotrzeć osobiście, może skorzystać z pomocy innej osoby. Są to najbardziej podstawowe elementy, z których może skorzystać wyborca niepełnosprawny.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Mówił pan także o lokalach, że co najmniej połowa musi być dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Jeżeli forma lokalu jest nieodpowiednia, wtedy osoba z niepełnosprawnością może wybrać sobie inny lokal do głosowania. Rozumiem, że jeżeli mówimy o lokalach, które są dostosowane, mówimy o dostosowaniu, nie tylko jeżeli chodzi o dostanie się do środka, o mobilność, ale również o miejscu, które jest ograniczone, odgródzone jako zapewniające tajność głosowania. Tak?

Ekspert w zespole Krajowego Biura Wyborczego Grzegorz Gąsior:

Tak, panie przewodniczący. Są to także obwieszczenia na odpowiedniej wysokości. Są to nie tylko wymogi architektoniczne, ale także inne, chociażby dotyczące oświetlenia, czy jak najbardziej konieczności zapewnienia tajności głosowania.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Mówił pan także o niewidomych, o ich uprawnieniach. To, że mogą to zrobić listownie, jest to oczywista sprawa, ale ponadto w komisjach bez żadnego zgłaszania powinny być do wykorzystania nakładki z systemem Braille'a. To wszystko fajnie, tylko nasuwa mi się jeszcze jedna zasadnicza kwestia. Czy państwo wcześniej, w odpowiednim czasie przed wyborami przewidujecie jakąś kampanię informacyjną, żeby informacja dotarła do tych niepełnosprawnych, którzy jeszcze być może nie posiadają takiej wiedzy?

Ekspert w zespole Krajowego Biura Wyborczego Grzegorz Gąsior:

Tak, oczywiście. Przygotowujemy to poza formalnymi kwestiami, czyli zamieszczeniem informacji na stronach internetowych Państwowej Komisji Wyborczej. Jest to także wymóg ustawy. Przed każdymi wyborami jest zamieszczana informacja o szczególnych uprawnieniach wraz z terminami. Oprócz tego planujemy przygotowanie multimedialnych spotów, które będą dotyczyły między innymi uprawnień wyborców z niepełnosprawnością. Spoty te będą zamieszczone na stronach internetowych, na kanałach w mediach społecznościowych, ale także będą transmitowane w telewizji zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego. Jak najbardziej spoty dotyczące uprawnień wyborców niepełnosprawnych będą przygotowane przez Państwową Komisję Wyborczą.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Mam jeszcze pytanie, gdyż system jest, powinien zadziałać, ileś razy był już sprawdzany. Czy ewentualnie osoba z niepełnosprawnością, która ma problem z dogadaniem się z lokalną władzą – jest np. problem z transportem, problem z umówieniem, brak kontaktu może gdzieś interweniować?

Ekspert w zespole Krajowego Biura Wyborczego Grzegorz Gąsior:

Nie wyobrażam sobie sytuacji, że w momencie, kiedy jest to ustawowy obowiązek, organ utrudnia możliwość realizacji jednego z najważniejszych praw obywatelskich, ale w takim przypadku oczywiście jeżeli już jest powołana mam na myśli najbliższe wybory do Sejmu okręgowa komisja wyborcza, czyli organ wyższego stopnia nad obwodowymi komisjami wyborczymi, wtedy można to zgłosić do okręgowej komisji wyborczej. Jeżeli

nie, to po prostu do komisarza wyborczego, czyli do delegatury Krajowego Biura Wyborczego. A zatem jeżeli byłyby jakiekolwiek problemy z realizacją ustawowych zadań wykonywanych przez gminy, tam należy zgłosić taką informację.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Dziękuję. Moje pytanie o kampanię informacyjną kieruję ewentualnie także do przedstawicieli innych instytucji, którzy są obecni bezpośrednio lub zdalnie. Słyszałem, że o głos poprosił pan Cezary Węgliński, radca w Zespole Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich. Proszę bardzo. W takim razie w międzyczasie zapytam, czy któraś z pań z posłanek chciałaby zabrać głos. Może pan Węgliński jest już na łączach? Szanowni państwo, w takim razie jeszcze raz poproszę. Pan Cezary Węgliński chciał zabrać głos.

Radca w Zespole Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich Cezary Węgliński:

Tak jest. Dzień dobry. Nie wiem, czy mnie słyszać.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Tak, słyszać pana.

Radca w zespole Biura Rzecznika Praw Obywatelskich Cezary Węgliński:

W uzupełnieniu do tego, co powiedział przedstawiciel Krajowego Biura Wyborczego, po pierwsze, chciałbym powiedzieć o kwestii definicji osoby niepełnosprawnej. Przedstawiciel biura słusznie poczynił zastrzeżenie, natomiast ważne jest to, żeby wspomnieć, że Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych ONZ, którą Polska ratyfikowała, zobowiązuje nas do szerszego traktowania tego pojęcia. Zresztą tak naprawdę wydaje się, że definicja z Kodeksu wyborczego, która znajduje się w początkowych przepisach kodeksu, mogłaby być interpretowana dosyć szeroko, natomiast przy względnie wielu uprawnieniach pojawia się zastrzeżenie dotyczące np. posiadania odpowiedniego zaświadczenia o stopniu niepełnosprawności. Tutaj bardzo częstym problemem, który jest sygnalizowany Rzecznikowi Praw Obywatelskich przez osoby z niepełnosprawnościami, jest to, że nie wszystkie osoby z różnego typu niepełnosprawności legitymują się takim orzeczeniem. Niektóre z osób nawet nigdy nie starały się o tego rodzaju orzeczenie. Zresztą w Polsce obecnie mamy trzy różne systemy orzekania o niepełnosprawności. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich przy różnych okazjach postulowało zmiany przepisów, żeby to uwzględnić. Na przykład w przypadku ostatniej opinii dotyczącej prawa do transportu do lokalu wyborczego rekomendowaliśmy, żeby kwestia odpowiedniego zaświadczenia, że jest się osobą, której przysługuje takie uprawnienie, była jednak sformułowana szerzej, żeby po prostu mogło być to chociażby jakiekolwiek zaświadczenie od lekarza, a nie tylko jeden określony typ orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

Warto jeszcze wspomnieć o kwestii definicji osoby niepełnosprawnej. W ostatnim roku działalności rzecznika w tej sferze było podejmowanych wiele intensywnych działań dotyczących tego problemu, a mianowicie ogólnie prawa wyborczego czynnego i biernego przysługującego osobom z niepełnosprawnością intelektualną. Jest to kwestia pozbawienia praw wyborczych osób ubezwłasnowolnionych, w tym częściowo ubezwłasnowolnionych, przy czym na gruncie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych jest to rekomendacja, którą komitet ONZ kieruje do Polski regularnie. Chodzi o to, żeby zmienić przepisy dotyczące praw wyborczych osób ubezwłasnowolnionych. Jest to także kwestia dostępności wyborów dla osób z niepełnosprawnością.

Jeżeli chodzi o lokale wyborcze, bardzo często jest powtarzana rekomendacja rzecznika dotycząca zmiany rozporządzenia, o którym mówił przedstawiciel biura. Bariery w dostępności dotyczą bardzo często nie tylko samego lokalu, ale także jego otoczenia. Do tej kwestii samo rozporządzenie nie odnosi się, a właśnie z badań, o których wspomniał przedstawiciel biura, a które są prowadzone w biurze rzecznika, z kontroli lokali wyborczych, które są deklarowane jako dostępne, wynika, że bardzo często problemy dotyczą głównie kwestii architektonicznego otoczenia lokalu wyborczego. To także powinno być brane pod uwagę przez jednostki samorządu terytorialnego, a nie jest to wymóg sformułowany wprost prawnie.

Jeżeli chodzi o nakładki, jest to ostatnia rzecz, którą chciałbym poruszyć w swojej wypowiedzi. Pan przedstawiciel powiedział, że są dostępne. Z wniosków, które do nas wpływają, wynika, że bardzo często jest tak, że niestety procedura wygląda w ten sposób, że są dostępne gdzieś indziej. Kiedy pojawia się osoba z niepełnosprawnością, która chciałaby skorzystać z nakładki, dowozi się ją, przy czym osoba musi oczekiwać w lokalu na nakładkę. Ostatnio mieliśmy konferencję w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, gdzie nadal problem ten był podnoszony. W pewnym w sensie jest to upokarzające dla takiej osoby, że musi oczekiwać na nakładkę.

To tyle tytułem uściślenia i uzupełnienia na podstawie prac prowadzonych przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Dziękuję bardzo za możliwość wypowiedzenia się.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Bardzo dziękuję panu za ten głos. W takim razie od razu zapytam, dlatego że mówił pan tutaj o pewnych problemach, o tym, że gdzieś tam może to szwankować. Między innymi też, dlatego z takim wyprzedzeniem zwołaliśmy posiedzenie podkomisji właśnie na ten temat, na tematy wyborcze. W takim razie tutaj także zadam pytanie, czy państwo, czy Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich planuje zawczasu wystąpienie do odpowiednich instytucji o sprawdzenie, czy np. nakładki z systemem Braille'a będą dostępne. Albo czy Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich planuje może jakąś kampanię informacyjną na temat praw wyborczych, na temat tego wszystkiego, o czym dzisiaj rozmawialiśmy?

Radca w zespole Biura Rzecznika Praw Obywatelskich Cezary Węgliński:

W związku z konferencją, którą ostatnio organizowaliśmy w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, mogę odpowiedzieć, że na jej podstawie doszliśmy do różnych wniosków, których wcześniej nie mieliśmy i nie formułowaliśmy. Na tej podstawie przeformułujemy wystąpienie, które właściwie jest podobne do tego, o czym mówił przedstawiciel Krajowego Biura Wyborczego. My też przed każdymi wyborami staramy się wysyłać do przedstawicieli samorządów wystąpienie sygnalizujące kwestie istniejących wymogów, przy czym teraz chcielibyśmy uzupełnić je o kwestie, o których powiedziałem przed chwilą, a więc o kwestie, które nie są wprost uregulowane w rozporządzeniu. Część problemów sygnalizowaliśmy już wcześniej. A zatem takie wystąpienie jest planowane, i to w najbliższym czasie.

Jeżeli chodzi o kampanię informacyjną, również jest zaplanowana właściwie w najbliższym czasie po to, żeby odbyła się z wyprzedzeniem. Oczywiście będzie ona dosyć ograniczona w swojej powszechności. Będziemy to robić w ramach środków, jakimi dysponujemy. Staramy się przygotować – powstaje już taki projekt – materiały informacyjne, z których mogłyby korzystać odpowiednie podmioty, ale też z których mogliby korzystać obywatele, żeby wiedzieć, jakie uprawnienia przysługują wyborcom z niepełnosprawnościami. Materiały te udostępnione będą na naszej stronie internetowej. Ponadto za pośrednictwem organizacji pozarządowych, z którymi współpracujemy, chcielibyśmy udostępnić je jakoś szerzej. Oczywiście będziemy to robić także we współpracy z Państwową Komisją Wyborczą i Krajowym Biurem Wyborczym.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Dziękuję. Czy ktoś z osób uczestniczących w naszym posiedzeniu chciałby jeszcze zabrać głos? Pani Borowiak? Nie.

Poseł Joanna Borowiak (PiS):

Dziękuję uprzejmie.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Dziękuję. Proszę bardzo.

Ekspert w zespole Krajowego Biura Wyborczego Grzegorz Gąsior:

Dziękuję bardzo. Panie przewodniczący, chciałbym jeszcze króciutko się odnieść. Bardzo dziękuję za głos poprzedzający. Chciałbym jeszcze raz podkreślić to, co wspomniałem wcześniej, że współpraca z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie wyborów ma już swoją historię. Oczywiście staramy się, żeby była jak najlepsza. Dziękujemy

za raporty, które otrzymujemy od rzecznika. Jeszcze króciutko chciałbym odnieść się do poruszonych kwestii.

Jeżeli chodzi o przepisy konwencji czy kwestie dotyczące definicji, terminologii użytej w Kodeksie wyborczym bądź też kwestii, o której dyskutuje się od lat, dotyczącej właśnie pozbawienia praw wyborczych osób ubezwłasnowolnionych, w tym ubezwłasnowolnionych częściowo, oczywiście są to kwestie znane Państwowej Komisji Wyborczej. Dodatkowo kwestie orzeczenia, o których pan mówił, niestety, są to kwestie, które po prostu wymagają zmian legislacyjnych. Jeżeli takie zmiany zostaną wprowadzone, oczywiście zadania będą realizowane w inny sposób.

Podobnie jest z kwestią, o której słusznie pan wspomniał, czyli z problemami z infrastrukturą przed lokalem wyborczym. Tutaj jest tak, że gminy ciężko... Oczywiście nie mówię o wszystkich gminach, dlatego że część gmin doskonale wykonuje swoje zadania. Część gmin realizowała zadania związane z transportem, pomimo że nie było takich przepisów ustawowych, niemniej pozostaje problem tego, że ciężko wyegzekwować jakieś działania, które nie wynikają bezpośrednio w tym przypadku z rozporządzenia dotyczącego lokalu wyborczego, dostosowania infrastruktury przed lokalem, co oczywiście wydaje się rzeczą naturalną i zupełnie oczywistą. Nie ulega to wątpliwości.

I ostatnie słowo w kwestii nakładek. Rzeczywiście taka sytuacja miała miejsce. Nie pamiętam dokładnie roku, ale w któryś wyborach było tak, że nakładki były wykonywane z innego materiału. Zdarzało się, że były one dowożone z racji liczby nakładek. Natomiast już w czasie ostatnich wyborów nakładki były sporządzane z innego materiału. Z tego, co wiem, w trakcie poprzednich wyborów nakładki były we wszystkich lokalach wyborczych. Jestem niemalże pewien, chociaż oczywiście musiałbym to jeszcze sprawdzić. Kiedyś nawet wśród naszych wytycznych rzeczywiście znajdowała się procedura, o której pan mówił, że w takiej sytuacji członek komisji musi zapewnić miejsce. Rzeczywiście były sytuacje, że wyborca musiał czekać, natomiast teraz w związku z innymi nakładkami już nie powinno być takiego problemu. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Dziękuję bardzo. Jeszcze raz zapytam, czy ktoś chciałby wziąć udział w dyskusji. Proszę bardzo. Proszę o przedstawienie się.

Naczelnny lekarz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego prof. dr hab. med. Łukasz Wicherek:

Łukasz Wicherek. Naczelnny lekarz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Chciałbym odnieść się do kwestii, którą poruszył pan mecenas, odnośnie do niepełnosprawności intelektualnej oraz definicji osoby niepełnosprawnej. Przede wszystkim trzeba pamiętać i zastanowić się nad kwestią ograniczenia bądź spadku funkcji poznawczych, a więc otępienia. Jest to znaczna liczebnie część naszego społeczeństwa. Gdyby wszystkie te osoby zgłosiły się po orzeczenie o niepełnosprawności, system by się... Biorąc pod uwagę liczbę osób ze spadkiem funkcji poznawczych, po prostu nie ma możliwości, żeby wszystkie otrzymały orzeczenie o niepełnosprawności. Stąd jest potrzeba zmiany definicji. Chodzi o to, czy taka osoba musi posiadać zaświadczenie od lekarza orzecznika czy nie musi go posiadać. Tutaj powinno być pewnego rodzaju ułatwienie, które jak najbardziej usprawniałoby dostęp, upowszechniało prawo wyborcze, tak naprawdę znosiło bariery dla takich osób. Pamiętajmy, że co najmniej połowa osób powyżej siedemdziesiątego piątego roku życia wykazuje cechy spadku funkcji poznawczych, ograniczenia poznawcze. W związku z tym takich osób wraz z wiekiem przybywa. Jest to bardzo znaczna liczba chorych. Dziękuję.

Przewodniczący poseł Leszek Dobrzyński (PiS):

Dziękuję. Czy jeszcze ktoś zgłasza się do głosu? Szanowni państwo, jeżeli nie, pozwolę sobie stwierdzić, że moim zdaniem mamy dwa kluczowe fragmenty. Jeden to część stricte wykonawcza, ale pierwszy element to kampania informacyjna. Mówiąc krótko, chodzi o to, żeby informacja o wszystkich prawach, jakie posiadają osoby z niepełnosprawnościami, dotarła do wszystkich. Pozwolę sobie jeszcze zwrócić się w tej sprawie z apelem, pismem, zapytaniem do pana Pawła Wdówka, czy osobno albo być może wspólnie planowana jest kampania informacyjna. Wobec informacji, które przekazał pan Grzegorz

Gąsior, a których na pewno jest więcej, wobec informacji dotyczących rozmaitych problemów, które były napotykanе do tej pory, chodzi o to, żeby zawczasu zwrócić się do organów, które bezpośrednio przygotowują sam proces wyborczy, żeby nie występowały takie problemy, jak chociażby z nakładkami.

Szanowni państwo, serdecznie dziękuję wszystkim państwu za udział w posiedzeniu naszej podkomisji.

Zamykam posiedzenie. Dziękuję.

Radca w zespole Biura Rzecznika Praw Obywatelskich Cezary Węgliński:

Dziękujemy.